

VZORY PODSTATNÝCH MIEN

mužský rod	životné	zakončené na spoluhlásku alebo -o	chlap
		zakončené na -a	hrdina
	neživotné	zakončené na tvrdú alebo obojakú spoluhl.	dub
		zakončené na mäkkú spoluhlásku	stroj
ženský rod	samohláskové	pred "a" tvrdá alebo obojaká spoluhl.	žena
		pred "a" mäkká spoluhláska	ulica
	spoluhláskové	v G sg. prípona -e	dlaň
		v G sg. prípona -i	kosť
stredný rod		zakončené na -o	mesto
		zakončené na -e	srdce
		zakončené na -ie	vysvedčenie
		zakončené na -a, -ä	dievča

VZORY POMNOŽNÝCH PODSTATNÝCH MIEN

zakončenie v N sg.	zakončenie v L sg.	rod	vzor
-y (Piešťany)	-och (v Piešťanoch, v kúpeľoch)	mužský	dub
-e (kúpele)		mužský	stroj
-y (Tatry)	-ách, -ach (v Tatrách), -iach (v nohaviciach)	ženský	žena
-e (nohavice)		ženský	ulica
-á, -a (plúca)		stredný	mesto
-ia (prsia)		stredný	srdce

VZORY ZVIERACÍCH PODST. M. MUŽSKÉHO RODU

chlap

všetky v jednotnom čísle

dub

v množnom čísle tie, ktoré sú zakončené na tvrdú alebo obojakú spoluhlásku (holuby, orly)

stroj

v množnom čísle tie, ktoré sú zakončené na mäkkú spoluhlásku (ježe, medvede)

p.m. vlk, pes, vták

v množnom čísle sa môžu skloňovať ako životné (chlap) alebo neživotné (dub) (napr. poľovnícke psy, poľovnícki psi)

*POZOR! Ak sa **zosobňuje** zvieracie p.m. na človeka, skloňuje sa ako **životné** (Štúrovci boli smelí orli.)*

VZORY CUDZÍCH PODSTATNÝCH MIEN

chlap

grécke a latinské p.m. (životné) s príponami **-as, -os, -es, -us, -is** (Sofokles- od Sofokla) a cudzie priezviská s príponami **-o, -ó, -u, -ú, a nemé -e** (Galileo-od Galilea, Moliére-od Moliéra)

dub

cudzie p.m. (neživotné) s príponami **-us, -os, -es** (realizmus-o realizme)

kuli

všeobecné p.m. (životné) a priezviská s príponami **-i, -í, -y, -ü, -e, -é, -ö, -ä, -ě** (Pálfy-od Pálfyho-Pálfyovia)

žena

p.m. (ženského rodu) s príponami **-ea, -oa, -ua** (idea- dve idey)

ulica

p.m. (ženského rodu) s príponami **-ia, -ya** (Mária-od Márie)

mesto

p.m. (stredného rodu) s príponami **-um, -on** (gymnázium-z gymnázia, epiteton-dve epitetá)

podľa L.Navrátíl: Skloňovanie podstatných mien

POZOR NA PRAVOPIS

v I pl. píšeme vždy -mi, -ami (dubmi, ženami)

v L píšeme vždy -i, -í (na papieri, na tanieri, v hoteli)

prípona -ov býva v mužskom rode, -ou v ženskom rode

vzory chlap, hrdina

rytieri, inžinieri, huslisti
o rytier**ovi**, o inžinier**ovi**, o huslist**ovi**

vzor dub

stromy, lesy, vozy
strom**ami**, les**mi**, voz**mi**

vzor žena

od ženy, od Lucky, od mamy
dve ženy, dve Lucky, dve mamy
so žen**ami**, s Luck**ami**, s mam**ami**

vzory dlaň, kosť

v stepi, na osi, na reťazi
stepi, osi, reťaze

vzory srdce, vysvedčenie

na svedomí, na mori, pri zábradlí, v kroví

Skloňovanie podstatných mien

Substantíva v slovenčine ohýbame (skloňujeme) podľa viacerých vzorov. Každý gramatický rod (mužský, ženský a stredný) má svoje vlastné vzory. Tak ako musíme v slovenčine vedieť, akého rodu je to-ktoré substantívum, musíme tiež vedieť, podľa akého vzoru sa skloňuje. To nám umožňuje správne ho používať.

Napr. substantívum *mama* sa skloňuje podľa vzoru **žena**.

	Singulár	Plurál
	žena	
N	žena	ženy
G	ženy	žien
D	žene	ženám
A	ženu	ženy
L (o)	žene	ženách
I (so)	ženou	ženami
	Singulár	Plurál
	mama	
N	mama	mamy
G	mamy	mám
D	mame	mamám

	Singulár	Plurál
A	mamu	mamy
L (o)	mame	mamách
I (so)	mamou	mamami

Tiež: babka, vnučka, dcéra, rodina, priateľka...

Substantívum chlapec sa skloňuje podľa vzoru chlap.

	Singulár	Plurál
	chlap	
N	chlap	chlapi
G	chlapa	chlapov
D	chlapovi	chlapom
A	chlapa	chlapov
L (o)	chlapovi	chlapoch
I (so)	chlapom	chlapmi

	Singulár	Plurál
	chlapec	
N	chlapec	chlapci

	Singulár	Plurál
G	chlapca	chlapcov
D	chlapcovi	chlapcom
A	chlapca	chlapcov
L (o)	chlapcovi	chlapcoch
I (so)	chlapcom	chlapcami

Tiež: vnuk, dedko, otec, syn, priateľ, študent, muž...

Vzory substantív

Mužský rod

		Životné substantíva		Neživotné substantíva		Substantíva cudzieho pôvodu
		chlap	hrdina	dub	stroj	kuli
Singulár	N	chlap	hrdin-a	dub	stroj	kuli
	G	chlap-a	hrdin-u	dub-a	stroj-a	kuli-ho
	D	chlap-ovi	hrdin-ovi	dub-u	stroj-u	kuli-mu
	A	chlap-a	hrdin-u	dub	stroj	kuli-ho
	L	chlap-ovi	hrdin-ovi	dub-e	stroj-i	kuli-m
	I	chlap-om	hrdin-om	dub-om	stroj-om	kuli-m

		Životné substantíva		Neživotné substantíva		Substantíva cudzieho pôvodu
Plurál	N	chlap-i	hrdin-ovia	dub-y	stroj-e	kuli-ovia
	G	chlap-ov	hrdin-ov	dub-ov	stroj-ov	kuli-ov
	D	chlap-om	hrdin-om	dub-om	stroj-om	kuli-om
	A	chlap-ov	hrdin-ov	dub-y	stroj-e	kuli-ov
	L	chlap-och	hrdin-och	dub-och	stroj-och	kuli-och
	I	chlap-mi	hrdin-ami	dub-mi	stroj-mi	kuli-ami

Pomôcka:

Mužský rod

životné ?	neživotné ?
- Končia na spoluhlásku alebo na -o chlap, chlapec, otec, brat, syn, učiteľ, spolužiak, priateľ, pes, lev, dedo, Jano, Martin - Končia na -a hrdina, hokejista, huslista, cyklista, vodca, sluha	- Končia na tvrdú alebo obojakú spoluhlásku dub, dom, strom, obraz, hrad, plot, stôl, vlak - Končia na mäkkú spoluhlásku stroj, kôš, oheň, nôž, čaj, počítač

Zvieracie substantíva mužského rodu skloňujeme v singulári podľa vzoru chlap, v pluráli podľa vzoru dub (ak substantívum končí na tvrdú alebo obojakú spoluhlásku) alebo podľa vzoru stroj (ak substantívum končí na mäkkú spoluhlásku).

Vzor **chlap**

Podľa vzoru **chlap** skloňujeme:

- substantíva mužského rodu, životné, ktoré sú zakončené na spoluhlásku alebo na -o:
chlapec, otec, syn, dedo, Jano, pes, vnuk, spolužiak
- len v singulári - zvieracie substantíva:
pes, vlk, vták, lev, medveď, kôň

Pozn.: N pl. môže mať aj koncovky -ovia (**synovia**, **otcovia**, **dedovia...**) a -ia (**učitelia**, **bratia...**).

Vzor **hrdina**

Podľa vzoru **hrdina** skloňujeme:

- substantíva mužského rodu (životné), ktoré sú zakončené na -a:
sudca, **sluha**, **hokejista**, **huslista**

Pozn.: Slová zakončené na -ista majú v N pl. koncovku -i (**huslisti**, **hokejisti...**).

Vzor **dub**

Podľa vzoru **dub** skloňujeme:

- substantíva mužského rodu (neživotné), ktoré sú zakončené na tvrdú alebo obojakú spoluhlásku:
potok, **dom**, **strom**, **obraz**, **autobus**, **trolejbus**, **pondelok**, **utorok**, **štvrtok**, **piatok**
- len v pluráli - zvieracie substantíva zakončené na tvrdú alebo obojakú spoluhlásku:
slon, **had**, **vlk**, **lev**

Vzor **stroj**

Podľa vzoru **stroj** skloňujeme:

- substantíva mužského rodu (neživotné), ktoré sú zakončené na mäkkú spoluhlásku:
kôš, **oheň**, **nôž**, **čaj**, **počítač**, **dážď**, **máj**, **kameň**
- len v pluráli - zvieracie substantíva zakončené na mäkkú spoluhlásku:
medveď, **kôň**, **mravec**

Vzor **kuli**

Podľa vzoru **kuli** skloňujeme:

- cudzie substantíva mužského rodu, mužské mená a priezviská zakončené na samohlásky i, y, í, e, é, ä, ú, ö, ő:
pony, **grizly**, **abbé**, **Škultéty**, **Goethe**, **Krčméry**, **Nietzsche**

Ženský rod

Singulár

	žena	ulica	dľaň	kosť	gazdiná	idea
N	žen-a	ulic-a	dľaň	kosť	gazdin-á	ide-a

G	žen-y	ulic-e	dlan-e	kost-i	gazdin-ej	ide-y
D	žen-e	ulic-i	dlan-i	kost-i	gazdin-ej	ide-i
A	žen-u	ulic-u	dlaň	kost'	gazdin-ú	ide-u
L	žen-e	ulic-i	dlan-i	kost-i	gazdin-ej	ide-i
I	žen-ou	ulic-ou	dlaň-ou	kost'-ou	gazdin-ou	ide-ou

Plurál

N	žen-y	ulic-e	dlan-e	kost-i	gazdin-é	ide-y
G	žien/-í	ulíc/-í	dlan-í	kost-í	gazdín	ide-í
D	žen-ám	ulic-iam	dlan-iam	kost-iam	gazdin-ám	ide-ám
A	žen-y	ulic-e	dlan-e	kost-i	gazdin-é	ide-y
L	žen-ách	ulic-iach	dlan-iach	kost-iach	gazdin-ách	ide-ách
I	žen-ami	ulic-ami	dlaň-ami	kost'-ami	gazdin-ami	ide-ami

Pomôcka:

Ženský rod

Končia na -a

Končia na spoluhlásku

- Pred -a je tvrdá alebo obojaká spoluhláska
žena, voda, hlava, ruka, noha, chata, Bratislava, Nitra, rodina
- Pred -a je mäkká spoluhláska

- v N pl. majú koncovku -e
dlaň, pieseň, loď, báseň
- v N pl. majú koncovku -i

Ženský rod

Končia na -a

Končia na spoluhlásku

ulica, práca, stanica, schôdza, tabuľa, ruža, cibuľa, vaňa, nedeľa

kosť, noc, krv, vlast'

Vzor **žena**

Podľa vzoru **žena** skloňujeme:

- substantíva ženského rodu zakončené na -a. Pred -a je tvrdá alebo obojaká spoluhláska:
mama, dcéra, vnučka, rodina, kniha, cesta, voda, ruka, noha, hlava, streda, sobota

Pozn.: Keď v G pl. nepridávame žiadnu koncovku, predĺži sa koreň slova.

- **mama** - mám
- **kniha** - kníh
- **ruka** - rúk
- **noha** - nôh

Vzor **ulica**

Podľa vzoru **ulica** skloňujeme:

- substantíva ženského rodu zakončené na -a. Pred -a je mäkká spoluhláska:
práca, stanica, schôdza, tabuľa, ruža, cibuľa, vaňa, fľaša, nedeľa, chvíľa

Pozn.: Keď v G pl. nepridávame žiadnu koncovku, predĺži sa koreň slova.

- **stanica** - staníc
- **tabuľa** - tabúl'
- **fľaša** - fliaš
- **chvíľa** - chvíľ'

Vzor **dlaň**

Podľa vzoru **dlaň** skloňujeme:

- substantíva ženského rodu zakončené na spoluhlásku. V N pl. sú zakončené na -e (dlane):
pieseň, loď, báseň, reportáž, posteľ, predpoveď

Vzor **kosť**

Podľa vzoru **kosť** skloňujeme:

- substantíva ženského rodu zakončené na spoluhlásku. V N pl. sú zakončené na -i (**kosti**):
vec, noc, step, pomoc, zmes, radosť, krv

Vzor **gazdiná**

Podľa vzoru **gazdiná** skloňujeme:

- substantíva ženského rodu - len málo slov. Ide vždy o pomenovania osôb, väčšinou z feudálneho obdobia:
princezná, kráľovná, cisárovná, šľachtičná, stryná

Vzor **idea**

Niekedy sa vyčleňuje samostatný vzor **idea**. Podľa vzoru **idea** skloňujeme:

- cudzie substantíva ženského rodu zakončené na -ea, -oa, -ua:
orchidea, Andrea, aloa, Nikaragua, Ikea

Samostatné skloňovanie majú slová **mať** (**mať**) a **pani** (**pani**).

	Singulár	Plurál
	mať	
N	mať	mater-e
G	mater-e	mater-í
D	mater-i	mater-iam
A	mať	mater-e
L	mater-i	mater-iach
I	mater-ou	mater-ami
	Singulár	Plurál

	Singulár	Plurál
	pani	
N	pan-i	pan-ie
G	pan-ej	pan-í
D	pan-ej	pan-iam
A	pan-iu	pan-ie
L	pan-ej	pan-iach
I	paň-ou	pan-iami

Pozn.: Substantívum pani skloňujeme iba vtedy, keď stojí samostatne. V spojení s vlastným menom ho neskloňujeme.

- to je pani Malá
- ideme od pani Malej
- ideme k pani Malej
- vidím pani Malú

Stredný rod

	Singulár			
	mest-o	srdce	vysvedčenie	dievča
N	mest-o	srdc-e	vysvedčen-ie	dievč-a
G	mest-a	srdc-a	vysvedčen-ia	dievč-aťa

D	mest-u	srdc-u	vysvedčen-iu	dievč-atú
A	mest-o	srdc-e	vysvedčen-ie	dievč-a
L	mest-e/-u	srdc-i	vysvedčen-í	dievč-ati
I	mest-om	srdc-om	vysvedčen-ím	dievčať-om

Plurál

N	mest-á	srdc-ia	vysvedčen-ia	dievč-atá/-ence
G	miest/-í	srdc	vysvedčen-í	dievč-at/-eniec
D	mest-ám	srdc-iam	vysvedčen-iam	dievč-atám/-encom
A	mest-á	srdc-ia	vysvedčen-ia	dievč-atá/-ence
L	mest-ách	srdc-iach	vysvedčen-iach	dievč-atách/-encoch
I	mest-ami	srdc-ami	vysvedčen-iami	dievč-atami/-encami

Pomôcka:

Stredný rod

- Končia na -o, -on alebo -um
mesto, auto, jablko, Slovensko, epiteton, múzeum
- Končia na -e
srdce, vajce, more, nástupište, pole
- Končia na -ie
vysvedčenie, lístie, stretnutie, námestie, umenie
- Končia na -a alebo -ä
dievča, dieťa, zviera, kura, žriebä

Vzor **mesto**

Podľa vzoru **mesto** skloňujeme:

- substantíva stredného rodu zakončené na -o:
auto, koleso, jablko, Slovensko, kakao, drevo, dielo, vedro, oko, ucho, brucho, mydlo
- cudzie slová zakončené na -on alebo -um:
epiteton, múzeum

Vzor **srdce**

Podľa vzoru **srdce** skloňujeme:

- substantíva stredného rodu zakončené na -e:
vajce, more, nástupište, pole

Vzor **vysvedčenie**

Podľa vzoru **vysvedčenie** skloňujeme:

- substantíva stredného rodu zakončené na -ie:
lístie, stretnutie, zahraničie, námestie, umenie

Pozn.: Prípony sú vždy dlhé, nedodržiava sa pravidlo o rytmickej krátenej.

Vzor **dievča**

Podľa vzoru **dievča** skloňujeme:

- substantíva stredného rodu zakončené na -a alebo -ä:
dieťa, zvierä, páža, knieža, mláďa, kura, žriebä

Pozn.: Slovo **dieťa** má v pl. tieto tvary:

deti, detí, deťom, deti, o deťoch, s deťmi.

Pomnožné podstatné mená

Niektoré podstatné mená majú len tvar plurálu napriek tomu, že pomenúvajú jediný predmet:

- **tie nohavice, tie plavky, tie šaty, tie okuliare, tie nožnice, tie pľúca, tie Košice**
- **Čo je to? To sú okuliare.**
- **Aké sú okuliare? Okuliare sú nové.**
- **Čie sú to okuliare? Okuliare sú mamine.**
- **Tie okuliare sú nové a mamine.**

Takéto podstatné mená nemajú tvar singuláru, len plurálu. Nazývame ich pomnožné. Skloňujeme ich len v pluráli.

Pomnožné podstatné meno:

jedny nohavice

dvoje nohavice

Rozlišujte:

Jeden predmet (pomnožné podstatné meno)

Viac predmetov

- nohavice
- plavky
- nohavičky
- slipy
- rifle
- šaty

- rukavice (jedna rukavica, dve rukavice)
- topánky (jedna topánka, dve topánky)
- čižmy (jedna čižma, dve čižmy)
- ponožky (jedna ponožka, dve ponožky)

S pomnožnými podstatnými menami sa často stretávame pri zemepisných názvoch.

- mesto Košice
- mesto Levice
- mesto Trenčianske Teplice
- pohorie Vysoké Tatry
- pohorie Nízke Tatry
- Alpy, Benátky, Atény, Piešťany, Donovaly, Kúty...

Názvy povolání v ženskom rode

Názvy povolání v ženskom rode tvoríme pomocou prípony -ka:

- lekár - lekárka
- predavač - predavačka
- kuchár - kuchárka
- učiteľ - učiteľka
- podnikateľ - podnikateľka
- kuchár - kuchárka
- pekár - pekárka
- manažér - manažérka
- sekretár - sekretárka
- policajt - policajtká
- prekladateľ - prekladateľka
- fotograf - fotografka

Ak sa povolanie v mužskom rode končí na -k, -k sa zmení na -č a opäť pridáme príponu -ka:

- právnik - právnička
- pokladník - pokladnička
- čašník - čašníčka
- tanečník - tanečnica
- lekárnik - lekárnička
- informatik - informatička
- chemik - chemička

Zdrobneniny

V rozhovoroch s deťmi často používame zdrobneniny a familiárne oslovenia.

auto - autíčko

dom - domček

dieťa - dieťaťatko

mama - mamička

- Kde máš **autíčka**, Janko?
- Páči sa ti tento **domček** pre bábiky?
- Aké krásne **dieťatko**!
- Kde máš **mamičku**?
- a pod.

Od jedného slova možno niekedy utvoriť viacero zdrobnenín, napr.:

- Zuzana - Zuzka, Zuzička, Zuzanka...
- ruka - rúčka, ručička...
- mama - mamka, mamička, mamulienka...
- otec - otecko
- tato - tatko, tatíčko

Slovesné podstatné mená

Označujú dej ako slovesá, ale majú tvar substantíva. Tvoríme ich veľmi jednoducho: od infinitívu písať odtrhneme -ť a pridáme príponu -nie alebo -tie: písanie. Všetky sú stredného rodu a skloňujú sa podľa vzoru **vysvedčenie**. Platí pravidlo o rytmickom krátení: **zapnúť** - **zapnutie**.

písať + A

To je program na písanie + G

písať text

To je program na písanie textu.

počúvať + A

To je program na počúvanie + G

počúvať hudbu

To je program na počúvanie hudby.

Pozor:

kresliť - kreslenie, vidieť - videnie, zapnúť - zapnutie, vypnúť - vypnutie